

**Monika Rowińska**

Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich

mg.rowinska@gmail.com

## **Praca zdalna bibliotek szkolnych w czasie pandemii**

**Streszczenie:** Autorka opisuje pracę bibliotek szkolnych w czasie zamknięcia szkół spowodowanego pandemią. Podaje konkretne przykłady działań bibliotekarzy w zakresie wspierania uczniów w nauce, zdalnej promocji czytelnictwa i dostarczania mądrej rozrywki na czas zamknięcia w domach.

**Słowa kluczowe:** biblioteki szkolne, praca zdalna, pandemia, COVID-19

### **Wprowadzenie**

Prawo oświatowe dość ogólnie określa zadania biblioteki szkolnej<sup>1</sup>, pozostawiając nauczycielom bibliotekarzom bardzo szeroki zakres działania. Także w trakcie pandemii COVID-19 biblioteki szkolne nie dostały z Ministerstwa Edukacji Narodowej precyzyjnych wytycznych dotyczących pracy zdalnej<sup>2</sup>. Takie wytyczne przedstawili nauczycielom bibliotekarzom tylko niektórzy dyrektorzy szkół. Zatem musieli oni polegać na własnej pomysłowości. Najważniejsze było, aby praca zdalna biblioteki nie stanowiła dla uczniów dodatkowego obciążenia w tym trudnym czasie.

Nauczyciele bibliotekarze postawili przede wszystkim na wspieranie uczniów w nauce oraz promocję czytelnictwa i mądrą rozrywkę, która miała służyć przede wszystkim podtrzymaniu kontaktu z czytelnikami i dodawaniu im otuchy podczas zamknięcia w domach.

### **Wsparcie w nauce**

Biblioteki na swoich stronach lub stronach szkół zamieszczały informacje o możliwości korzystania z zasobów bibliotek cyfrowych i o serwisach internetowych, dzięki którym uczniowie mogli powtórzyć, utrwalić lub poszerzyć swoją wiedzę z poszczególnych przedmiotów. Nauczyciele bibliotekarze często sami tworzyli atrakcyjne powtórki, np. ze znajomości lektur, korzystając z narzędzi takich jak Wordwall, Quizizz czy Genially.

---

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Dz.U. 2017, poz. 59.

<sup>2</sup> Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Dz.U. 2020 poz. 493.

## Czytanie dzieciom

Pojawiło się wiele ciekawych pomysłów na zdalną promocję czytelnictwa. Uczniowie, zachęceni przez bibliotekarzy, przesyłali swoje zdjęcia: z ulubionymi książkami, z hasłami promującymi czytelnictwo, w przebraniach ulubionych bohaterów książkowych, z domowymi zwierzątkami „czytającymi” książki. Całe rodziny angażowały się w zabawę w *sleeveface*, tworząc ciekawe kompozycje z książkami. Zdjęcia, za zgodą rodziców, były publikowane na szkolnych stronach.

Bibliotekarze czytali dzieciom zarówno na żywo podczas zajęć online, jak i na wcześniej nagranych i przesłanych im filmikach. Autorka artykułu czytała swoim uczniom ze Szkoły Podstawowej nr 4 w Augustowie *Harry’ego Pottera i kamień filozoficzny*, korzystając z licencji udzielonej przez Joan Rowling nauczycielom na czas pandemii. Stworzyła domowe studio nagraniowe złożone z aparatu na statywie, laptopa z podłączonym mikrofonem zewnętrznym i plakatu przedstawiającego Hogwart w tle. Poznała tajniki tworzenia plansz początkowych i końcowych filmów w programie Canva, obróbki dźwięku w Audacity i montażu całości w Movavi Slideshow Maker. Dziesięciominutowe odcinki *Harry’ego Pottera* wysyłała uczniom klas I–V trzy razy w tygodniu za pośrednictwem szkolnej platformy edukacyjnej Google Classroom. Była to tylko namiastka zajęć czytelniczych, bo na tych prowadzonych w bibliotece najważniejsza jest rozmowa z dziećmi, która następuje po czytaniu. Podczas zdalnych kontaktów bardzo tej rozmowy brakowało, ale na szczęście dzieci reagowały na tę akcję głośnego czytania. Pisały podziękowania, podkreślały, że bardzo im się podoba taki kontakt z bibliotekarzem i książką, i że czekają na kolejne odcinki. Ta reakcja zwrotna była niezwykle ważna, potwierdzała, że włożony wysiłek ma sens.

W wirtualne czytanie dzieciom angażowała się też młodzież. Uczennice z Dyskusyjnego Klubu Książkowego w V Liceum Ogólnokształcącym w Gdyni, pod opieką bibliotekarek Anety Batko i Joanny Dąbrowskiej, przygotowały na Dzień Dziecka nagranie czytania książki *Mela ma zły dzień*. Nagranie umieszczono na Facebooku szkoły i przesłano pocztą mailową oraz przez Messengera do gdyńskich szkół podstawowych i przedszkoli<sup>3</sup>.

Bibliotekarka ze Szkoły Podstawowej nr 6 w Bytomiu – Joanna Wesołowska zaprosiła grono pedagogiczne do zabawy #Czytam Dalej i w ten sposób powstał film, na którym nauczyciele nagrywali w swoich domach kolejne fragmenty *Lokomotywy* Tuwima. To był prezent dla uczniów z okazji Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom.

Beata Haładus, pracująca w bibliotece Szkoły Podstawowej nr 41 w Gliwicach, do nagrania czytania *Stefka Burczymuchy* Konopnickiej zaprosiła rodziców swoich uczniów. Rodzice brawurowo wywiązali się z zadania, czytając fragmenty wiersza w ciekawych przebraniach i z użyciem rekwizytów. Bibliotekarka całość zmontowała i udostępniła na szkolnym Facebooku.

---

<sup>3</sup> Wszystkie przykłady działań konkretnych bibliotek szkolnych pochodzą ze strony [Biblioteki Szkolne Online](#) współprowadzonej przez autorkę niniejszego artykułu i zostały użyte za wiedzą i zgodą nauczycieli bibliotekarzy wymienionych w artykule.

## **Biblioteczne *challenges* i wirtualne imprezy**

Były też biblioteczne *challenges* i tak na przykład w bibliotece Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu Technikum nr 1 Ekonomicznego bibliotekarka Izabela Stefańska zaproponowała swoim uczniom czytelnicze wyzwania z okazji Tygodnia Bibliotek. Publikowała je codziennie na platformie G Suit. Challenge #1 polegało na odgadnięciu, na podstawie zamieszczonego fragmentu książki, jej tytułu i autora; challenge #2 na odgadnięciu tytułu i autora na podstawie części okładki; challenge #3 na napisaniu krótkiego limeryku; challenge #4 na odgadnięciu tytułów książek zapisanych za pomocą emotikonów; challenge #5 na zgadywaniu tytułów z wykorzystaniem kostek z gry Story Cubes; challenge #6 na zrobieniu zdjęcia swojej ulubionej książki i napisaniu w dwóch zdaniach uzasadnienia dlaczego akurat ta pozycja jest ulubioną. Za każde zadanie można było zdobyć 5 punktów za dobrą odpowiedź i dodatkowe punkty za szybkość. Każdy z uczniów miał czas na odpowiedź do północy. Młodzież z technikum chętnie wzięła udział w zabawie, a jak podsumowała I. Stefańska *dzięki takim wyzwaniom młodzi coraz częściej zdają sobie sprawę, że biblioteka to nie tylko książki, ale również działania online, wychodzące naprzeciw potrzebom uczniów XXI wieku.*

Bibliotekarze nie rezygnowali z organizacji zaplanowanych wcześniej imprez czytelniczych i świetnie radzili sobie z przenoszeniem ich w przestrzeń wirtualną. Dobrym przykładem jest Tydzień Bibliotek przygotowany przez bibliotekarki ze Szkoły Podstawowej nr 7 im. Adama Mickiewicza w Kaliszu – Małgorzatę Wojtyś i Iwonę Skonieczną-Wrubińską. Uczniowie, rodzice i nauczyciele mogli zajrzeć do szkolnej czytelni stworzonej w aplikacji Genially i w tej wirtualnej rzeczywistości czytać lub słuchać książki, rysować, grać, poznać ciekawostki dotyczące bibliotek z całego świata. Na szkolnym padlecie bibliotekarki zainicjowały akcję „Książka, którą warto przeczytać”. Nagrały i umieściły tam krótkie wypowiedzi, które zachęcały do przeczytania danego tytułu. Rodzice otrzymali ze szkolnej biblioteki prezentację o wpływie czytania na rozwój dziecka, zaproszenie do wirtualnej czytelni i pomysły na zabawy z dziećmi. Z nauczycielami bibliotekarki podzieliły się dobrymi praktykami w sferze technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), pomysłami na lekcje i bazą audiobooków. Uczniowie klas 0 i II-VIII także otrzymali dostęp do wirtualnej czytelni i szereg interaktywnych zagadek dotyczących książek i biblioteki. Natomiast dla uczniów klas I zorganizowano wirtualne pasowanie na czytelników. Pierwszaki wzięły udział w interaktywnych zabawach. Każdego dnia, przez tydzień, poprzez mobiDziennik otrzymywały od bibliotekarek jedno zadanie do wykonania. Były to: wykreślanka stworzona w aplikacji LearningApps, test wiedzy o wierszach Juliana Tuwima, zgadywanki bajkowe, zadanie w LearningApps dotyczące powstania książki i układanie puzzli online. Ostatniego dnia dzieci musiały odkodować zaszyfrowane hasło, do którego litery znajdowały się w zagadkach przesyłanych przez cały tydzień. Na koniec uczniowie zostali poproszeni o wykonanie pracy plastycznej ilustrującej rozszyfrowane hasło lub nagranie (z pomocą rodziców) krótkiej wypowiedzi dotyczącej zakodowanego hasła. Wszyscy uczniowie po wykonaniu zadań otrzymali zaprojektowane w Canvie dyplomy oraz film z życzeniami nagrany przez nauczycieli z okazji pasowania na czytelnika.

## Tęsknota za czytelnikiem

Wielu nauczycieli bibliotekarzy podkreślało, że podczas zamknięcia szkół bardzo brakowało im kontaktu z uczniami. Biblioteki szkolne bywają miejscami, do których dzieci przychodzą po prostu porozmawiać z ulubioną nauczycielką bibliotekarką lub nauczycielem bibliotekarzem – pochwalić się sukcesami, opowiedzieć o kłopotach, szukać pocieszenia i porady. W pełnym niepewności czasie pandemii podtrzymywanie takich kontaktów było szczególnie ważne. Stąd wzięły się takie inicjatywy, jak ta w bibliotece Szkoły Podstawowej nr 3 w Świdniku, gdzie już w marcu na szkolnej platformie Office 365 bibliotekarki Bożena Milanowska i Małgorzata Klej oraz grupa kilkunastu uczniów z klas IV-VIII stworzyli „Klub Książki Narnia” i raz w tygodniu spotykali się online, żeby rozmawiać nie tylko o książkach. To uczniowie proponowali tematy spotkań, które na początku prowadziły bibliotekarki, a z czasem, po oswojeniu narzędzia Office i nabraniu odwagi, robili to już sami uczniowie.

Iwona Pietrzak-Płachta, bibliotekarka Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Pliszczynie, przygotowała swoim czytelnikom piękny film animowany na platformie Biteable. Chciała w ten sposób pokazać dzieciom, że o nich myśli, że są dla niej ważne, że za nimi tęskni. Film został opublikowany w Dniu Bibliotekarza na facebookowym profilu biblioteki, który, jak napisała I. Pietrzak-Płachta, *powstał z tęsknoty i ogromnej potrzeby kontaktu z czytelnikiem*.

## Rozrywka i wsparcie

Żeby sprawić przyjemność swoim uczniom, autorka artykułu nagrała im miejskie legendy, opowieści o duchach, nawiedzonych domach, diabłach i czarownicach z najbliższej okolicy. Zawsze bardzo lubili ich słuchać podczas zajęć w bibliotece. Na zmontowanych filmikach słysząc nie tylko głos znanej im osoby, snującej opowieści, ale także widać stare zdjęcia Augustowa, pochodzące z archiwów cyfrowych. Filmiki udostępniała na stronie biblioteki, na facebookowym profilu biblioteki i wysyłała dzieciom przez Google Classroom.

Ponadto, kiedy autorka artykułu dowiedziała się od zaprzyjaźnionych z biblioteką uczniów, że ich koledzy przekazują sobie wiele fake newsów dotyczących pandemii, bardzo w nie wierzą i się nimi przejmują, postanowiła temu zaradzić. Nagrała i wysłała uczniom klas VI-VIII krótki wykład o fake newsach, który rozpoczęła od słów wsparcia i otuchy. Zaprosiła ich do zabawy w tropienie fałszywych informacji. Kilka razy w tygodniu przesyłała dzieciom opis jednego narzędzia do weryfikowania wiarygodności informacji i jedną informację do sprawdzenia tym narzędziem. Dzieci odsyłały odpowiedzi. Najaktywniejsi tropiciele fake newsów otrzymali nagrody.

Nauczyciele bibliotekarze starali się, aby uczniowie nie zapomnieli o bibliotece, np. organizowali konkursy, w których trzeba było odpowiedzieć na pytania dotyczące wyglądu biblioteki (jaki kolor mają ściany, co przedstawiają obrazy wiszące nad regałami, ile jest stolików w czytelnicy itp.), przygotowywali wirtualne spacerunki po bibliotece i tworzyli filmy pełne wspomnień z bibliotecznych wydarzeń.

Wszyscy mają wielką nadzieję, że we wrześniu możliwy będzie powrót do bibliotek i swoich czytelników, jednak czasu pracy zdalnej nie należy uważać za stracony. To był czas intensywnego poznawania nowych narzędzi TIK lub pogłębiania umiejętności posługiwania się znanymi już narzędziami. Korzystanie z licznych szkoleń online umożliwiło pozyskanie umiejętności tworzenia filmów, przygotowywania quizów i teleturniejów, przekształcania bibliotek w wirtualne *escape roomy*, obsługiwanie platform edukacyjnych. Te umiejętności można będzie wykorzystać do urozmaicenia stacjonarnych zajęć w bibliotekach, a w poznanych aplikacjach i programach pracować razem ze swoimi uczniami. Nauczyciele bibliotekarze zyskali poczucie, że znaleźli się bliżej świata dobrze znanego dzieciom i młodzieży. Nie chcą jednak dłużej pracować z dala od czytelników i bibliotek. Nad wirtualną rzeczywistość przedkładają bezpośrednie kontakty i rozmowy ze swoimi młodymi czytelnikami.

#### **Bibliografia:**

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Dz.U. 2017, poz. 59.
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Dz.U. 2020 poz. 493.